

formă definită, este clasificat în patru mari grupe : stilpi de piatră simpli cu inscripție în latină sau în Ogam (sec. V—VII), stilpi sau plăci decorate cu crucea incizată, de cele mai multe ori înscrise în cerc (sec. VII—IX), cruci sculptate și plăci cu inscripții în latină (sec. IX—XI), și monumente tîrzii (sec. XI—XIII). Inscripțiile purtînd de obicei numele persoanei comemorate sînt scrise cu caractere latine deformate, neregulate, pe cînd cele în irish au o fascinație proprie datorită alfabetului Ogam (scriere din sudul Irlandei în primele secole ale erei creștine). Monumentele grupei a doua care poartă doar crucea incizată ridică numeroase probleme, dat fiind că datarea se poate face numai pe baza analizei tipologice și a ceea ce se știe despre cruce ca simbol creștin. În Wales aceasta apare înconjurată de un cerc, formă deosebit de populară în vestul celtic. Cele mai atractive vizual sînt monumentele grupei a treia, cruci tridimensionale acoperite la partea superioară cu ornamente geometrice. Unul din cele mai frumoase exemplare este Maesmyns Cross din Brecknockshire. Pieseile incluse în grupa a patra reprezintă parțial tradiția monumentală welshă, parțial precursorii stilului romanic normand. Dacă pînă în secolul al XI-lea Walesul era o parte a ariei culturale a mării irlandeze, în perioada acoperită de grupul patru el se orientează spre influențele estului venite „prin forța armelor mai degrabă decît prin cuvinte de pace”. O bună parte a acestor monumente, în copii, au fost prezentate în 1971 într-o expoziție devenită itinerantă.

Tot o expoziție itinerantă prezintă în continuare Douglas A. Bassett, Recording Wales în

Maps („însemnări” despre Wales în hărți) de fapt una dintr-o serie de expoziții — Recording Wales — organizate de Welsh Arts Council în colaborare cu muzeul național. 194 de piese își propun să ilustreze multiplele caracteristici ale hărților ca documente istorice, rapoarte științifice, mijloace de cercetare sau obiecte de artă. Este subliniat interesul crescînd, în special pentru hărțile vechi la care inexactitățile sau petele albe, umplute cu diferite desene, nave, monștri marini, orașe sau inscripții le fac cu atît mai prețioase. La executarea lor și-au dat concursul matematicieni, miniaturisti, copişti, gravori în cupru, hărțile fiind locul de întîlnire a artelor cu meșteșugurile. Sînt reproduse frumoasele cuvinte ale lui Mihailov din lucrarea sa *Geografia sovietică: „harta este un document social... Linile hărții sînt scrierea de mînă a istoriei”*. Scopul expoziției este de a reflecta bogăția și diversitatea materialului cartografic din secolele XVI—XIX, de a plasa hărțile în locul lor propriu, în relație cu originea și dezvoltarea culturii umane.

În încheiere sînt prezentate noile publicații ale muzeului *Excavations at Dinorben*, 1965—9, de H. N. Savory, *Catalogue of Type Figured and Cited Fossils in the National Museum of Wales*, de Michael G. Bassett și Isca de George C. Boon. Sînt prezentate de asemenea expozițiile speciale, organizate în perioada august-decembrie 1972, în număr de opt, cu o tematică în general artistică : Indian Sculpture, Artistic Treasures of Western Morbihan, Pop Graphica și altele.

Ioan ȘERBAN

ÎMBOGĂȚIREA PATRIMONIULUI MUZEULUI DE ARTĂ AL R. S. ROMÂNIA ÎN ANII 1971—1972

Achiziții continue, dublate de o asiduă și minuoasă muncă de cercetare științifică, îmbogățesc patrimoniul muzeului, contribuind la o mai nuanțată cunoaștere a operei unor artiști români sau străini.

Opere de mare valoare (272 piese) aparținînd celor mai variate discipline și școli ale artei românești și universale, au intrat în fondul artistic al muzeului; noi lucrări menite să ocupe un loc pînă nu de mult încă gol sau să adîncească o imagine existentă.

Astfel, secția de artă românească modernă și contemporană s-a îmbogățit cu lucrări ale celor mai de seamă reprezentanți ai artei noastre cum ar fi : Pallady, Petrașcu, Tonitza, Paciurea.

În depozitele de grafică au intrat două mape cuprînzînd aproximativ șaptezeci de desene în creion sau cărbune ale lui Nicolae Dărăscu, datînd din toate perioadele creației sale și constituind un strălucit instrument de studiu pentru înțelegerea operei sale. Tot aici trebuie menționate și trei

lucrări de Petrașcu precum și lucrări de Tonitza și Vasile Popescu.

Achizițiile acestei secții nu se referă însă numai la artiști români, ci și la maeștrii străini din epoci foarte diferite. Să cităm o *Madonă* de Dürer, gravură în lemn în tiraj postum și o litografie în culori, *Portret de fată*, a franco-neerlandezului Kess van Dongen.

Săliile Galeriei Universale se vor îmbogăți cu o compoziție cu subiect mitologic *Apollo și Daphne*, lucrare a unui anonim flamand din sec. XVII. Tot în expunere vor intra : un peisaj reprezentînd cheiurile Senei, al lui Stanislas Lepine, precum și un peisaj al lui Constant Troyon, recent achiziționate, împreună cu două portrete de școala franceză de la începutul și din cea de-a doua jumătate a sec. XIX.

Secția de artă decorativă s-a îmbogățit cu o serie de lucrări noi. Astfel cităm o monumentală masă portugheză din sec. XVII. Lucrată din lemn de palisandru bogat sculptat, cu apli-

cații de aramă, ea reprezintă unicul exemplar de mobilier portughez cunoscut până acum în țara noastră. Un paravan olandez din sec. XVIII din lemn marchetat cu esențe prețioase. Originalitatea sa constă în aplicațiile de discuri de faianță în care anonimii meșteri neerlandezi au copiat motivele porțelanurilor chinezești, foarte moderne în epoca respectivă.

Trebuie amintit și faptul că patrimoniul muzeului se îmbogățește și cu o serie de donații. În perioada la care ne referim, muzeul și-a

îmbogățit colecția de artă românească cu două valoroase donații: „Iser”, cu 122 de lucrări de pictură, 397 de desene și acuarele, 150 de piese de artă decorativă și „Phoebus” (compusă din 60 de picturi și 219 pasteluri).

Nu se cuvine să încheiem, fără a aminti pe acei artiști străini, ca pictorul argentinian Raoul Sordi, pictorul francez François Gall sau membrii Consiliului cercurilor populare japoneze, care au donat lucrări muzeului.

Constantin ANDRONESCU

CINCIZECI DE ANI DE LA MOARTEA PATRIOTULUI VASILE LUCACIU

La 15 km de Baia Mare, într-un splendid cadru natural, se găsește amplasată localitatea Sîsești, locul unde, la 1 decembrie 1922, era înhumat dr. Vasile Lucaciu, supranumit „Leul de la Sîsești”, acela care a desfășurat o vajnică luptă pentru drepturile naționale și sociale ale românilor transilvăneni, pentru desăvîrșirea unității naționale a poporului român.

Vasile Lucaciu, al doilea dintre cei șase frați, fiul învățătorului Mihai Lucaciu, se naște la 22 ianuarie 1852, în comuna Apa, din jud. Satu Mare. Urmează cursurile primare în satul natal, cele gimnaziale la Baia Mare, Ungvar și Oradea, iar cele superioare la Gherla și Roma. Pentru strălucitele studii făcute la Roma obține înaltul titlu de doctor „Magna cum laude” în teologie și filozofie.

Și-a însușit o vastă cultură literară, citind în original lucrările de căpătii ale literaturii române, maghiare, germane, franceze, italiene. În acea perioadă, a luat contact și cu literatura marxistă.

Reîntors pe meleagurile natale este numit în 1878 profesor de limbă și literatură română la Liceul regesc din Satu Mare. În acest timp ia contact cu conducătorii politici ai românilor din Transilvania și colaborează la „Gazeta Transilvaniei”, „Tribuna”, „Foaia Poporului”, „Gutî-nul”, scrie mai multe cărți pentru uz didactic etc. Aici începe să se afirme totodată ca luptător pentru introducerea limbii române în gimnazii și licee, în care scop a scris mai multe articole și a făcut repetate intervenții la guvernul din Budapesta. Dar împotriva tinărului profesor se declanșează o campanie de denunțuri și calomnii care, în cele din urmă, se termină cu desființarea catedrei de limbă și literatură română din Satu Mare.

În această împrejurare, Vasile Lucaciu acceptă parohia de la Sîsești, unde funcționează, începînd cu data de 27 august 1885, timp de aproape 30 de ani.

La Sîsești, Vasile Lucaciu își intensifică activitatea națională și socială: sprijină țăranii în lupta pentru ridicarea lor din punct de vedere economic și social, inițiază o amplă acțiune pentru construirea unei monumentale biserici (1886—1890), a unei școli cu două săli de clasă și locuință pentru învățător (1905). A urmărit astfel crearea de noi

posibilități pentru a acționa asupra conștiinței oamenilor în sensul realizării marelui ideal național — Unirea Transilvaniei cu România. La inaugurarea noii biserici, în 1890, Vasile Lucaciu chiar mărturisește cu mult curaj acest lucru: „Și zidirea aceasta nu este o simplă clădire de piatră, ci este întruparea unei idei, a unui ideal, carele pe cerul vieții mele strălucește ca un soare, luminînd cu razele sale trecutul, prezentele și viitorul neamului meu iubit”¹. Acest ideal este de altfel înscris cu litere de aur pe frontispiciul monumentalei biserici din Sîsești, încă de pe vremea istoricului „Memorand”, și este concentrat în numai patru cuvinte latinești, de mare rezonanță spirituală PRO UNIO-NE OMNIUM ROMANORUM...

Dar Vasile Lucaciu se ridică vehement și împotriva nedreptăților de tot felul făcute poporului român de către regimul dualist, instaurat în 1867, fapt pentru care în repetate rânduri este închis pe nedrept la Satu Mare, Seghedin și Budapesta.

Un moment important al acestei lupte îl constituie redactarea și prezentarea la Viena a „Memorandului” din 1892, în care curajoșii semnatari au dezvăluit Europei și întregii lumi suferințele românilor din Imperiul habsburgic. În procesul care a urmat la Cluj, între 7—25 mai 1894, dr. Vasile Lucaciu a primit cea mai aspră condamnare: cinci ani închisoare de stat, judecătorii motivînd că „după convingerea instanței, el a fost autorul intelectual al întregii mișcări”².

În anul 1907, V. Lucaciu este ales deputat de Beiuș pentru Dieta din Budapesta. Ca deputat, Vasile Lucaciu luptă pentru libertatea Transilvaniei, pentru egalitatea în drepturi a tuturor naționalităților și combate legile școlare cu pronunțat caracter de deznaționalizare. Dar să-l lăsăm pe moșul Andreica din Sîsești, să-și dăpene amintirile: „Cine zice că dr. Vasile Lucaciu era împotriva ungarilor, acela nu știe adevărul, ori e de rea credință. Iubea săracii de toate națiile. Cu

¹ V. Lucaciu, Biserica S. Uniri a tuturor Românilor, adică Măndăturea Maicii Românilor în Sîsești, schițe istorice și dare de seamă, Baia Mare, p. 4.

² C. Mezea, Dr. Vasile Lucaciu Leul de la Sîsești, 1852—1922. Viața și faptele lui, Ed. Presa Liberă, Satu Mare, 1936, p. 59—60.